

Бережна М. В.
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
перекладу та слов'янської філології *Криворізький*
державний педагогічний університет м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська область, Україна

МОВЛЕННЄВИЙ ПОРТРЕТ ЧЕРВОНОЇ КОРОЛЕВИ У ФІЛЬМІ Т. БЕРТОНА *ALICE IN WONDERLAND*

Актуальність. Діалог є невід'ємною частиною соціальної поведінки, одним із основних засобів, за допомогою якого люди виражають емоції, настрій, ставлення та проявляють свою особистість. Індивідуальний вибір лексико-граматичних та стилістичних засобів, які формують інваріанти висловлювання з ідентичною прагматикою, зумовлюється психологічним портретом мовця. Відповідно, сприйняття інформації залежить і від психологічного портрета реципієнта повідомлення. Оскільки персонажі відіграють провідну роль у формуванні та розвитку сюжетних ліній, розуміння способів і засобів створення мовленнєвого портрету персонажів художнього твору (як друкованого, так і аудіовізуального) є необхідним у дослідженнях філологічного, літературознавчого та перекладознавчого спрямування.

Дослідження присвячене мовленнєвому портрету Червоної Королеви, однієї з головних героїнь пригодницького фентезі-фільму Тіма Бертона 2010 року за мотивами однойменної книги Льюїса Керрола. Фільм посідає сорокове місце у рейтингу найприбутковіших англomовних фільмів 21 століття, що робить його цікавим матеріалом для дослідження. Вважаємо, що фільми цієї категорії містять діалоги,

максимально розраховані на широку глядацьку аудиторію, а мовленнєві моделі - зрозумілі переважній більшості глядачів по всьому світу незалежно від віку, статі, раси, етносу, культурної приналежності тощо.

Мета роботи: визначити особливості мовлення Червоної Королеви, які відображають психологічні риси персонажа.

Діалог персонажів у художньому творі побудовано таким чином, щоб у ньому розкривалася особистість персонажа, його мотивація і сприйняття того, що відбувається навколо. Сьогодні існує багато класифікацій персонажів за психотипом. В одних роботах вони називаються архетипами, в інших - типовими, стереотипними, пласкими персонажами, тропами. Єдності серед дослідників немає. Так, за класифікацією М. Фабер та Дж. Майер (2009) відносимо Червону Королеву до типу «Правитель» (*Ruler*). Для персонажів цієї групи характерним є тяжіння влади та контролю: це лідери, керівники, судді. Вони впливові, вперті навіть тиранічні; надають перевагу домінуванню над іншими [1, с. 309]. За ширшою класифікацією В. Шмідт (2007) можна віднести персонаж до архетипу «Горгона» (*Gorgon*). Серед характеристик бачимо такі: персонаж не знає докорів сумління; вершить швидко (і як правило несправедливе) правосуддя; може бути засліплена гнівом; у відповідь на образу реагує емоційно та надмірно; поводить як диктатор; вважає, що правді та закону не місце на полі бою; має у минулому давнішу психологічну травму чи глибоку образу; легковажна, агресивна, непостійна та дратівлива [2, с. 37-38].

Розглянемо, як зазначені характеристики впливають на мовлення персонажа. У досліджуваному матеріалі Червона Королева - правителька Дивокраю. Вона має молодшу сестру - Білу Королеву - яка претендує на трон. У далекому минулому між сестрами відбулася суперечка, під час якої старша сестра впала і вдарилася скронєю, внаслідок чого з роками її голова ставала непропорційно великою до тіла, а характер псувався. На час подій у фільмі Червона Королева деспотично править країною, тримаючи жителів у покорі завдяки трьом чудовиськам та армії пікінерів-карт. Образа на молодшу сестру та батьків, які любили Білу Королеву більше за неї стали першопричиною конфлікту між сестрами та кривавої боротьби за владу у країні.

У ході роботи вибрано 70 реплік, які належать Червоній Королеві. Серед особливостей її мовлення можна виокремити такі:

1) частотне використання окличних речень (44 зі 116), що складає 38%. Для порівняння у мовленні Білої Королеви знаходимо тільки одне окличне речення з 69, що становить 1% від кількості речень. Це свідчить про емоційність, агресивність та дратівливість персонажа;

2) частотне використання директивів (переважно у вигляді речень з дієсловом у наказовому способі, модальним дієсловом або бездієслівних наказових речень) - 34 речення зі 116, що становить 29%. Для порівняння у мовленні Білої Королеви цей показник дорівнює 6%. Зазначимо, що у мовленні Червоної Королеви переважають прямі мовленнєві акти, а у мовленні Білої Королеви - непрямі. Вважаємо такі показники проявом диктаторської натури персонажа, впевненістю, що будь-яка її воля буде виконана;

3) частотне використання прямих запитань, які вимагають відповіді 26 зі 116 речень (22%). Це свідчить про звичку завжди отримувати бажане, нестримність і легковажність у спілкуванні, порушення норм ввічливості;

4) використання оцінних та неполіткоректних лексем, що реалізується в експліцитних висловлюваннях (*Where are my Fatboys?; Her name is UM, idiot!; My ugly little sister...; Oh, let her have the rabble!; He's mad.*) і свідчить про нестриманість і неввічливість, презирливе ставлення до оточуючих;

5) використання дієслів на позначення позитивних емоцій у відношенні до об'єктів, які у середньостатистичного глядача викликають відразу чи страх (*I love tadpoles on toast...; What is she doing with my darling Jabberwocky?; I love morning execution, don't you?; It is far better to be feared than loved*). Це зумовлює формування негативного сприйняття глядачем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Faber M., Mayer J. Resonance to archetypes in media: There's some accounting for taste. *Journal of Research in Personality*, volume 43, number 3. 2009. P. 307-322.
2. Schmidt V. *The 45 Master characters*. Writers Digest Books, 2007. 204 p.